

**SKUPNO STALIŠČE STROKE
O T. I. SINDROMU IRLLEN OZ.
SKOTOPICNEM SINDROMU**

Glede na dejstvo, da se podpisani strokovnjaki pri obravnavi otrok in mladostnikov vse pogosteje srečujemo z že »diagnosticiranim« in »zdravljenim« sindromom Irlen,

Razširjeni strokovni kolegij za oftalmologijo,

Razširjeni strokovni kolegij za pediatrijo,

Razširjeni strokovni kolegij za nevrologijo,

Razširjeni strokovni kolegij za klinično psihologijo in

Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

v zvezi s »sindromom« podajamo naslednje strokovno mnenje.

Najprej naj pojasnimo, da so v uvodnem odstavku navedeni organi najvišji avtonomni in strokovni organi, katerih člani so pri svojih odločitvah zavezani izključno dosežkom znanosti ter strokovno preverjenim dejstvom in metodam. Omenjeno stališče podajajo po multidisciplinarni presoji in natančnem pregledu znanstvene in strokovne literature z oceno kakovosti opravljenih raziskav ter po načelih z dokazi podprte medicine (Oxford Centre for Evidence Based Medicine – OCEBM, World Health Organisation for Level of Evidence). **Na podlagi tovrstne presoje navedeni organi ugotavljajo, da dokazov v prid obstoja t. i. sindroma Irlen ni dovolj, prav tako tudi ne dokazov o učinkovitosti barvnih filtrov pri odpravljanju z omenjenim 'sindromom' povezanih težav.**

Glede na navedeno obstoj t. i. sindroma Irlen ni dokazan, patofiziološko obrazložljiv in zato tudi ni klasificiran v mednarodni klasifikaciji bolezni (MKB). Po drugi strani pa so težave, ki jih pripisujejo t. i. sindromu Irlen, lahko simptomi pomembnih zdravstvenih težav s potencialno resnimi posledicami in zato zahtevajo ustrezno strokovno obravnavo. To pomeni, da imata nestrokovno ugotavljanje nekakšnih »sindromov« in njihovo »zdravljenje« za posameznika zaradi opustitve ustrezne strokovne obravnave lahko resne zdravstvene posledice.

OBRAZLOŽITEV

Skotopični sindrom ali t. i. sindrom Irlen je prvič opisala psihologinja Helen Irlen leta 1983. Gre za t. i. sindrom skotopične občutljivosti in vizualnega stresa, kar je pripisala motnji zaznavnega procesiranja in ne optični težavi. 'Sindrom' obsega skupek simptomov, kot so bleščanje, naprezanje in utrujenost oči, glavoboli in migrene, popačenje besedila in predmetov v prostoru, težave pri branju in motnje pozornosti. Rešitev za »zdravljenje« tovrstnih težav naj bi bili barvni filtri.

Da bi dokazali t. i. sindrom Irlen in opredelili koristi in smiselnost uporabe barvnih filtrov, so opravili številne raziskave, a po načelih z dokazi podprte medicine t. i. sindroma Irlen in s tem koristi uporabe barvnih filtrov pri preprečevanju simptomov, značilnih za t. i. sindrom Irlen, ni mogoče potrditi.

Stališče z dokazi podprte medicine

Vsako medicinsko strokovno stališče sloni na z dokazi podprti medicini, torej na izsledkih kakovostnih znanstvenih raziskav. Kakovost vsake raziskave kot tudi njene izsledke vedno ocenjujemo in ustrezno hierarhično rangiramo.

Da bi analizirali kakovost raziskav in pridobili jasne znanstvene dokaze o obstoju t. i. sindroma Irlen in s tem uporabe barvnih filtrov, so Miyasaka, Jordan Da Silva in sod. v preglednem prispevku "Irlen syndrome: systematic review and level of evidence analysis" (Arquivos de neuro-psiquiatria 77 (2019): 194–207) pregledali in ocenili kakovost raziskav v povezavi z omenjenim sindromom in barvnimi filtri. Na osnovi ocene raziskav po merilih Oxford Centre for Evidence Based Medicine (OCEBM) izhaja nesporna ugotovitev, da večina raziskav in njihovih izsledkov o obstoju t. i. sindroma Irlen in koristi barvnih filtrov ne izpolnjuje pogojev za umestitev med dokaze za obstoj sindroma in koristnost uporabe barvnih filtrov oziroma je njihova kakovost nezadovoljiva. Raziskave, ki temeljijo na osebnem mnenju raziskovalca ali raziskovanca, opisne raziskave, raziskave, osnovane na rezultatih predhodnih raziskav, in raziskave brez kontrolne skupine ne sodijo na z dokazi podprti medicini. Po drugi strani pa v skupine z višjo ravnijo dokazov sodijo raziskave, ki zaključujejo, da dokazov o obstoju t. i. sindroma Irlen ni, kot tudi ne dokazov o koristnosti barvnih filtrov. Po pregledu relevantne objavljene literature zadnjih treh let tudi ni dokazov, da bi spremenili dosedanje stališče.

Irlen klinika

Irlen klinika ni uradna medicinska ustanova, ki bi pridobila dovoljenje Ministrstva za zdravje za opravljanje zdravstvene dejavnosti.

Irlen presojevalci

Po informacijah s spleta tako imenovani Irlen presojevalci, ki postavljajo diagnozo »Irlen sindrom«, opravijo izobraževanje s področja sindroma Irlen in zdravljenja z barvnimi filtri. Omenjenega izobraževanja ni priznal ali podprl noben formalni organ izobraževanja – ne medicinski, specialnopedagoški ne psihološki. Za opravljanje nalog presojevalca sindroma Irlen ni potrebno nikakršno predhodno formalno izobraževanje s področja medicine, specialne in rehabilitacijske pedagogike ali psihologije. Irlen presojevalci so torej priučeni psevdostrokovnjaki, ki niso šolani za prepoznavanje raznolikosti razlogov za vsakega od simptomov. Omenjeni simptomi so namreč značilni za številna, tudi resna medicinska stanja, ki zahtevajo ustrezno strokovno pomoč.

Prav tako Irlen presojevalci tudi niso pravno ali finančno odgovorni za morebitne posledice napačno postavljene oz. spregledane diagnoze, zamujenega zdravljenja oziroma ustrezne strokovne obravnave.

KONČNO MNENJE

Glede na navedena dejstva in ugotovitve menimo, da je vsakršno navajanje, oglaševanje ali predstavljanje t. i. sindroma Irlen kot medicinske diagnoze in z njim povezano dobičkonosno »zdravljenje« z barvnimi filtri, ki naj bi olajšalo težave, zavajajoče in lahko celo nevarno. Bolezni in bolezenska stanja ugotavlja izključno zdravnik, ki je edini ustrezno usposobljen za takšno dejavnost. Tudi postavljanje diagnoz in »diagnoz« s strani drugih je lahko izredno nevarno in seveda v nasprotju s predpisi. Irlen presojevalci namreč opravljajo storitve in obravnave, za katere niso usposobljeni, torej naloge, za katere niso kompetentni. Danes se v šolah pa tudi v strokovnih ustanovah, namenjenih rehabilitaciji, ustvarja vtis, da gre pri t. i. sindromu Irlen in njegovem »zdravljenju« za znanstveno preverjeno metodo, za katero stojita medicinska in pedagoška stroka, s čimer se nezadržno ustvarja, celo stopnjuje pritisk na starše in tudi na učitelje. Pri slehernem otroku in mladostniku s težavami pri branju,

ki jih opazijo starši doma ali učitelji v šoli, je najprej na mestu pregled pri pediatru, ki naj mu sledi ustrezna strokovna obravnava.

Za zaključek. Oftalmologi, pediatri, nevrologi, specialni in rehabilitacijski pedagogi ter klinični psihologi t. i. sindroma Irlen s svetovanimi metodami »zdravljenja« ne pripoznamo kot znanstveno utemeljenega in široko preverljivega po uveljavljenih znanstvenih standardih.

RSK za oftalmologijo

Predsednica prof. dr. Mojca Globočnik Petrovič, dr. med

RSK za pediatrijo

Predsednica izr.prof. dr. Prof. Nataša Bratina, dr. med

RSK za klinično psihologijo

Predsednica RSK za klinično psihologijo mag. Anica Prosnik Domjan, univ. dipl. psih., spec. klin. psih.

RSK za nevrologijo

Predsednica izr. prof. dr. Janja Pretnar Oblak, dr. med

Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

Dekan prof. dr. Janez Vogrinc

Ljubljana, 22. 9. 2022